

NUR BALCIOĞLU

**TÜRK EDEBİYATINDA VE
ORHAN PAMUK ROMANLARINDA
DOĞU-BATI SORUNU**

DOĞU(KİTABEVİ
'biz kimiz' diyenler için...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	7
GİRİŞ.....	9
ORHAN PAMUK'UN BİYOGRAFİSİ VE BİBLİYOGRAFYASI	
Orhan Pamuk'un Yaşam Öyküsünde İstanbul.....	17
Orhan Pamuk'un Çalışma Yöntemi	33
Nobel Sonrası Orhan Pamuk Romanları.....	39
TÜRK ROMANINDA BATI SEÇİMİ VE DOĞU-BATI SORUNU	
Ahmet Mithat Efendi'nin Romanında İki Farklı Batılı Tip	56
Araba Sevdası'nda Alafranga Züppe Eleştirisi.....	73
Sentez Yönlü Bir Roman Sinekli Bakkal.....	91
Doğ'unun Nizam-ı Hakiki Sensin Bundan Böyle Devlet Ana.....	103
ORHAN PAMUK ROMANLARINDA BATI SEÇİMİ VE DOĞU-BATI SORUNU	
Çıglıkların Bastırıldığı Bir Yer Sessiz Ev.....	131
Fethedilemeyen Bir Hayal Beyaz Kale	144
Başkalaşarak Kendi Olmanın Romanı Kara Kitap.....	171
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	203

Sevgili Annem'e sonsuz sevgi ve teşekkürlerimle...

ÖNSÖZ

Yaşadığımız toplumu yorumlamanın temel bileşenlerini romanların barındırdığı düşüncesi, özellikle yapılmış tez çalışmasıyla birlikte daha ciddi boyuta ulaştırılmaktadır. Türk romanının belirli eserleriyle sosyolojimizin en önemli problemlerinden biri olarak Doğu-Batı sorunsalının incelenmesinin nedeni buradan kaynaklanmaktadır. Özverili ve disiplinli yapılması gereken çalışma elbette bazen zorlayıcı olmuştur. Romanın anlattıklarıyla toplum bilimlerine katkı sunacağı düşüncesinin hedefiyle çalışma ortaya konulmaktadır. Ancak uzun ve zahmetli yolda tek başıma yürümemin imkânı mümkün değildi.

Kendisini tanıdığım ilk günden bu yana çalıştığı alana saygısı, ahlâkı ve disipliniyle her zaman bana onun gibi biri olabilmek hayalini kurduran değerli tez danışmanım Prof. Dr. Ertan Eğribel'e bana inancı, güveni ve verdiği destekten dolayı ne kadar teşekkür etsem azdır. Onun öğrencisi olmaktan hayatım boyunca gurur duyacağımı bilmek beni çok mutlu etmektedir. Değerli hocam Prof. Dr. Hayati Tüfekçioğlu'na çalışma boyunca yaptıklarımı ilgiyle dinleyerek, yardımcı olduğu için çok teşekkür ediyorum. Hocalarımdan çok şey öğrendim. İleride elde edeceğime inandığım akademik başarının mimarı onlardır. Fakat tez çalışmamı armağan etmek istediğim tek bir kişi vardır. Bu kişi annem Nesrin Balcıoğlu'dur. Bana okumayı sevdiren, çocukluğumda kitaplarımı okuyup bitirdiğimde hiç bıkmadan, büyük bir ilgi ve sevgiyle yenilerini alan annemin kıymetli varlığına çalışmamı armağan etmekten onur duyuyorum. Babam Arif Balcıoğlu'na, kardeşlerim Mehmet Fatih Balcıoğlu ve Havva Nur Balcıoğlu'na, tey-

Nur Balcioğlu

zem Ayşe Başer'e verdikleri destekten dolayı çok teşekkür ediyorum. Kıymetli arkadaşlarım Sevgi Polat, Tuğba Coşkun ve Nur Eldemir'e başaracağıma olan inançlarını hiç yitirmeden bana motivasyon sağladıkları için teşekkür ederim.

Nur Balcioğlu

BÖLÜM I: GİRİŞ

Çalışmamız romanların toplum bilimleri açısından belge niteliği taşıdığı gerçeğinden yola çıkarak, toplumsal dönüşüme olan etkilerini konu edinmektedir.

Problemin Tanımı

Roman toplumla ilişki kurarak, toplum yapısının incelenmesinde önemli bir yere sahiptir. Türk romanı bu anlamda ayrıcalıklı konumdadır. Türk romanı bilindiği üzere, Batı romanında bireyin dünyasına nüfuz eden duygu ve düşünce temelinde ortaya çıkmamıştır. Tanzimat Fermanı ile Osmanlı İmparatorluğu'nun resmî ideolojisinin Batılılaşma olması, edebiyatımıza roman türünün toplumsal misyon haritası yönergesiyle girişini sağlamıştır. Batılılaşma ise beraberinde ciddi bir problem olarak Doğu-Batı sorununa zemin oluşturmaktadır. Günümüzde özellikle toplum bilimlerinin hassasiyetle üzerinde durduğu bu sorun araştırmacıların birincil inceleme konusudur. Türk romanı üzerinden bu incelemeyi yapmak, onun ortaya çıkış koşulları ile paralellik göstermektedir. Çalışmamız bu minvalde romanlar aracılığıyla toplumsal bakışı irdelemeye çalışarak önemini ortaya koymaktadır.

Amaç ve Kapsam

Özellikle XIX. yüzyıl Batı dünya egemenliğinin evrensel görüşlerini vurguladığı bir dönemdir. Osmanlı İmparatorluğu zayıflamış gücünü Batı'ya dönük yenilikler yaparak elde etmeye çalışmıştır. Yenilikler içerisinde en dikkat çekici olan roman türüyle sanatçılarımızın tanışmasıdır. Böylelikle ilk romanlarımızdan başlayarak, yaşanan si-

BÖLÜM II:

ORHAN PAMUK'UN BİYOGRAFİSİ VE BİBLİYOGRAFYASI

Orhan Pamuk'un Yaşam Öyküsünde İstanbul

İstanbul içinde yaşayan bireylerin hayatına yön veren bir şehirdir. Kültürü, tarihi, sokakları, caddeleriyle yıllardır hızla değişen ve dönüşen bir toplumu kucaklamaktadır. Şehir her bireye belirli imkân ve koşullar sağlamaktadır. Şehrin bireye verdiği fırsatlar esasında kişi için şehrin anlamını belirlemektedir. İstanbul'un düşlenen şehir olmasının yanı sıra, kâbus şehir olmasının nedeni tam anlamıyla buradan kaynaklanmaktadır. Kimileri için yaşanabilecek en güzel yerdir. Çünkü bütün cömertliğini o kişiye sunmuştur. Kimileri için ise geri dönmemek üzere kaçılması gereken yerdir. Koca şehir bir beni kucaklayamadı, içine sindiremedi düşüncesiyle hayıflanmaktan başka bir şey değildir bunun nedeni.

Şehir sokaklarında hüznü ve huzura aynı anda rastlamak, onları her daim birlikte görebilmek şaşırtıcı değildir. Hüznüyle, huzuruyla onu kabul etmek kimliğinin İstanbul'a ait olmasını benimsemek ise onu sevmekten başka bir şeyle açıklanamamaktadır. Türk edebiyatının yaşayan en büyük yazarlarından biri olan Orhan Pamuk için böyledir İstanbul. Yaşadığı şehri çocukluğunda, gençliğinde iliklerine kadar hissetmiş üstelik bunu sadece kendi bakışıyla değil geçmişin ona yüklediği anlam ile yapmayı başarmıştır. Yazarın hayatına İstanbul'un ne denli yansındığını özellikle İstanbul: Hatıralar ve Şehir (2016) adlı kitabında görmekteyiz. Bütün kitaplarında İstanbul ile ilgili izler elbette vardır. Ancak bu kitap doğumundan gençlik

olmasını isteyen annesi genç yazar adayına serzenişlerde bulunmaktadır. Oysa o çoktan kararını vermiştir.

Mimar olmak istemediğinden emindir artık. Romancı Orhan Pamuk, olmak için ilk adımı atar ve annesine mimar değil yazar olacağını bütün benliğiyle inanarak haykırır. İlerleyen zamanda askerliğini kısa dönem yapmasına olanak sağlaması açısından, Gazetecilik bölümünden diploma edinmeyi tercih etmiştir. Orhan Pamuk'un yaşamında geçmiş zamanını başkalarından öğrendiği, kendi tanıklığını ise başarılı bir şekilde gerçekleştirdiği İstanbul yolculuğunda ailesi, ilişkileri, iç dünyasını bütünüyle kavrayarak açıklamaya çalıştık. Yazarlık sürecini ve çalışma biçimini incelemek ise, bundan sonra ele alacağımız kısmın konusu olmaktadır.

Orhan Pamuk'un Çalışma Yöntemi

Yazı her insanın hayatında bir şekilde vardır. Sebebi basit veya karmaşık ne şekilde olursa olsun. Ancak bazı insanlar için yazmak sadece basit bir eylemden ibaret değildir. Bütün hayatını anlamlandıran biricik amaç olabilmektedir. Eğer bu kişi *Nobel* ödüllü yazarımız Orhan Pamuk ise tam anlamıyla böyledir demek yanlış değildir. Pamuk'un hayatında yazmanın nasıl "amaç" haline geldiğini, böyle bir amaca ulaşmak için yaptığı okumaları, onun dünyasını derinden etkileyen yazarları, yazdığı sırada nelere ihtiyaç duyduğunu, nasıl bir çalışma çizgisi izlediğini kendi aktarımlarından edindiğimiz bilgiler doğrultusunda şeffaf bir şekilde açıklamak gayretinde bulunacağız.

Yirmi iki yaşında Mimarlık Fakültesi'ni terk etmeye karar vermesi yazın hayatının dönüm noktası sayılmaktadır. Annesi ve diğer aile üyeleri önce resme olan yeteneğinden dolayı ressamlık hayaliyle okulu bıraktığını düşünürler. Ancak o kendisine hiç kimsenin tahmin edemediği bambaşka bir yol seçer. Yazar olmaya karar vermiştir. Kararının çevresi tarafından kabullenilmesi kolay değildir. Çünkü kendisinin hep başarılı bir mimar olacağı, ailenin mühendislikle getirdiği geleneği onun mimarlıkla tamamlayacağı düşünülmüştür.

Nobel Sonrası Orhan Pamuk Romanları

2006 yılında Orhan Pamuk'un *Nobel* edebiyat ödülünü alması ülkemizin yanı sıra dünyada da geniş yankı bulmuştur. İsveç Akademisi tarafından verilen ödül dünyanın en prestijli edebiyat ödüllerinden biri sayılmaktadır. Orhan Pamuk ülkemiz için sadece "*Nobel ödüllü romancı*" olarak görülmemelidir. Pamuk, yaşadığı şehrin içinde saklı olan hikâyeleri romana aktaran eşsiz bir mucittir. Aynı zamanda dünya romanında şehirni eşsiz kılan romancılar gibi, kendi şehirni sayfalarında ölümsüzleştirmesini edebiyatımızda İstanbul'a yapabilen bir avuç şehir romancısının en kıymetlilerindendir.

Dünya edebiyat çevrelerince bunun tasdik edilmesi ise ülkemiz için çok büyük bir gurur kaynağıdır. 2006 yılında *Nobel* Komitesi Başkanı Horace Engdahl ödülün sahibini şu cümlelerle açıklamıştır.

"...*Kentinin melankolik ruhunun izlerini sürerken kültürlerin birbiriyle çatışması ve örülmesi için yeni simgeler bulan Orhan Pamuk* (CNN-TURK, 2006)."

Nobel'in ardından çok başarılı yapıtlarla adından söz ettirmeye devam etmiştir. 2008 yılında yayımlanan *Masumiyet Müzesi* geniş kitleler tarafından okunarak en beğenilen eserleri arasına girmeyi başarmıştır. 2012 yılında romanla aynı adı taşıyan müzenin açılması "*edebiyat-müze*" ilişkisinin Türkiye adına anlamlı örneklerindendir. Ayrıca *Masumiyet Müzesi*, 2014 yılında "*Avrupa Müzeler Formu*" tarafından "*Avrupa'nın en iyi müzesi*" seçilmiştir. *Masumiyet Müzesi*'nde yazarımızın tanıdığı, bildiği bir İstanbul karşımıza çıkmaktadır.

2014 yılında ise hiç tanımadığını bilmediğini düşündürten ancak şaşırtıcı biçimde gerçeğe yakın bir İstanbul hikâyesini okuyucusuna *Kafamda Bir Tuhaflık* romanıyla sunmuştur. İstanbul'a romanlarında karakter kazandıran yazarımızın özellikle bu yönünü bahsedilen iki romanından yola çıkarak net bir çerçevede belirlemeye çalışacağız. *Masumiyet Müzesi*, Orhan Pamuk'un diğer romanlarından farklı değerlendirilmesi gereken bir romandır. *Cevdet Bey ve Oğulları*, *Sessiz*

BÖLÜM III:
TÜRK ROMANINDA BATI SEÇİMİ VE
DOĞU-BATI SORUNU

Ahmet Mithat Efendi'nin Romanında İki Farklı Batılı Tip

Türk romanının doğuşu, toplumsal kimliğin köklü değişiminin ilk aşamasının temsili Tanzimat Fermanı ile başlayan Batılılaşmayla eş zamanlıdır. Toplum bilimlerinin Batılılaşma serüvenimizi romanlarımız aracılığıyla incelemesinin nedeni buradan kaynaklanmaktadır. Medeniyet ikilemi olarak “Doğu” ve “Batı” romanımızı salt bir kurgu olmanın ötesine taşıyarak toplumsal düşüncenin metinsel kahramanlarına dönüştürmesi geçmişten günümüze artan bir öneme sahiptir.

Türk edebiyatında bu ikilemin metinsel örneklerinden olan “*Felâun Bey ile Râkım Efendi*” romanı bu anlamda ilk eserlerden biridir. 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı ile Osmanlı İmparatorluğunun resmî ideolojisi “*devletin ve kurumların yapısında*” Batılılaşma olmuştur. Ancak bu tercih sadece siyasi düzeyde değil, toplumsal yaşamın sosyal ve kültürel yapısında hızlı bir dönüşüm sürecini beraberinde getirmiştir. Toplumla ilişki kurmanın temel dayanaklarından biri olarak edebiyat, bu değişimden yoğun ve etkin bir biçimde etkilenmiştir. Türk edebiyatında bu dönem “*Batılılaşma Dönemi Türk Edebiyatı*” olarak ifade edilmektedir. Bu dönemin sanatçıları, Batı medeniyeti aracılığıyla tanıdıkları romanı toplumu eğitmek ve bilinç kazandırmak amacıyla kaleme almışlardır. Türk edebiyatında bu amacı benimseyen en üretken yazarlarımızdan biri Ahmet Mithat Efendi'dir. Ahmet Mithat, Tanzimat'la başlayan te-

linç bunalımını eleştirel yorumlama çabası içerisinde olan Recaizade Mahmut Ekrem'in *Araba Sevdası* diğer bölümde incelenecek eserdir.

Araba Sevdası'nda Alafranga Züppe Eleştirisi

Araba Sevdası, Recaizade Mahmut Ekrem tarafından 1886 yılında yazılan, 1895 yılında yayımlanan edebiyatımızın ilk realist romanıdır. Yazarının alafranga züppeyi eleştirel perspektifle kaleme aldığı bu roman, çağının bilinç bunalımına içeriden ve dışarıdan bakışın çabasıyla anlamlandırılmaktadır. Recaizade Mahmut Ekrem, Tanzimat edebiyatının ikinci döneminde yer almış bir sanatçıdır. Birinci dönem sanatçılarından Ahmet Mithat, Namık Kemal gibi yazar ve aydınlarımız Batılılaşmamızın, mutlak biçimde Osmanlı ve İslam kültürünün koruyuculuğuyla gerçekleşmesini vurgulamaktadırlar.

Ancak koruyuculuğunu üstlendikleri bu kanıksamanın, Batı'nın kültürel normlarıyla çelişkinin sebep olduğu karışıklığın farkındalığını kavramaktan uzaktırlar. Recaizade Mahmut Ekrem bu farkındalığı kavramanın yanında, karışıklığın kaygan zemininin toplumsal gerçekliklerin yapılandırılması imkânına nasıl olanak sağlayacağını bilinmezliği içindedir. Bilinmezlik halinin yarattığı Doğu ve Batı ikilemi, hayal ile gerçekliğin metinsel öğeleriyle çerçevelenmiş *Araba Sevdası*'nın konusudur. *Araba Sevdası*, Ahmet Mithat Efendi'nin alafranga züppesi Felâatun'dan sonra, Türk edebiyatının bir diğer züppesi Bihruz'un romanıdır. Benzer gibi görünen bu iki alafranga züppenin, *Araba Sevdası* ile prototip görüntüsünden Bihruzlaştırılarak arketipleştirilmesi romanın kurgusuyla aktarılmaktadır. Eser okuyucusuna ilk olarak Çamlıca Bahçesi'nin bugün hüznü görünen silüetinin geçmiş zamanda ne kadar coşkulu olduğunu anlatmakla başlamaktadır. Özellikle İstanbul halkının seçkinlerinden oluşan kadın-erkek herkesin akın ettiği mekânın görülmeye değerliliğinin vurgusu yapılmaktadır. Mekânın ve ziyaretçilerin geçmiş zamanda ve şimdiki zamanda kıyaslanması, mekân-birey ilişkisinin döngüsellüğünün ifadesidir.

Çamlıca Bahçesi'ne giden şık giyimli hanımefendiler, beyefendiler ve son derece gösterişli landolar mekân tasvirinin dışına çıkarak

karşılaştığını bir sonraki bölümde Halide Edip Adivar'ın *Sinekli Bakkal* romanı ile incelenmektedir.

Sentez Yönlü Bir Roman Sinekli Bakkal

Halide Edip Adivar, Türk edebiyatının ve yakın tarihimizin en dikkat çekici simalarından biridir. Yazın hayatına başladığı dönem, İmparatorluğun çalkantılı süreçlerinden olan II.Meşrutiyet devrine denk gelmektedir. Tanzimat ile başlayan Batılılaşma siyasetinin devletin eski düzenini tesis etme noktasında bir çözüm olamaması devrin aydınını meşgul eden temel sorundur. Adivar, bu çözümsüzlüğün getirdiği “*toplumsal kimlik bunalımının*” farkında olan bir aydındır. Toplumsal kimlik bunalımının Doğu ve Batı medeniyetlerinin farklılıklarından kaynaklandığı görüşündedir. Farklılıkların ve çatışmanın, uzlaşma prensibiyle aşılabileceği fikri eserlerinde yoğun bir biçimde hissedilmektedir. *Sinekli Bakkal* romanı ile bu etkiyi açıklamaya çalışacağız.

Eser üzerinde bu açıklamayı yapmadan önce Halide Edip'in çağının hangi fikri temayüllerinden etkilendiğini, yazın yaşamının çerçevesini belirleyen genel argümanların neler olduğunu aktarmak isabetli gözükmektedir. XIX. yüzyıl Osmanlı'nın sadece siyasi sorunlarla değil, toplumsal ve kültürel alanlarda birçok değişimin yanı sıra açmazlarla karşılaştığı bir devirdir. Tanzimat döneminde devlet yönetiminde etkinliği artan bir sınıf olarak bürokratların “*yenileşme*” hareketlerine yön verildiği görülmektedir. Ortaya çıkan bu yeni bürokratik sınıf, Batı'yla entegrasyon sağlamanın zayıflamış olan Osmanlı İmparatorluğu'nun kurtuluşunun yegâne yolu düşüncesini taşımaktadır.

Ancak devlet yönetiminde öteden beri gelenekselci bir çizgiyi muhafaza eden yöneticiler, yeni bürokratik sınıfın fikirlerine karşıtılar. Devletin yönetim kadrolarında meydana gelen bu ikiliğin aydınlarımız arasında da görülmesi kaçınılmaz hale gelmektedir. Tanzimat Fermanı'yla başlatılan resmi Batılılaşma siyasetinin ak-

Türk aydınının toplum ve insan gerçeğini tanıma, anlama noktasında devletin ideoloji ve politikalarından sıyrılarak düşünsel tavrını ortaya koyamadığı bir gerçektir. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e evrilen bu süreç aydınının toplumsal sorunlarımız karşısında devlet ideolojileriyle uyumlu tavrının pasifize portrede kalmasına sebep olmuştur.

Edebiyatımızın mihenk taşlarından Kemal Tahir ise Türk aydınının oryantalizmden kurtaramadığı travmatik bakışı terk ederek düşün ve yazınına yön vermeyi başarmış bir romancıdır. *Devlet Ana*, bu bakışın ifadesi olarak Türk toplumunun ve Anadolu insanının sosyolojik yapısının romanlaştırılmış metnidir. Osmanlı'nın kuruluş sürecini anlattığı roman, Kemal Tahir'in, 60'lı yılların toplum yapımızı açıklamaya çalışan bütün girişimlerle birlikte kendi özgün düşüncesi ni ortaya koyması açısından geçerliliğini bugün korumaya devam etmektedir. Çalışmanın bir sonraki bölümünün *Devlet Ana*'ya ayrılacak olması Kemal Tahir'in Türk sosyolojisi ve edebiyatında "Doğu-Batı" meselesine yaklaşımı öneminin kavranması açısından anlamlı olmaktadır.

Doğu'nun Nizam-ı Hakîkî Sensin

Bundan Böyle Devlet Ana

Kemal Tahir, Türk edebiyatının en önemli ve üretken romancılarından biridir. Türk romanının bugün geldiği noktada etkisi çok büyüktür. Romanımızın gelişimine verdiği katkı kadar düşün hayatımızı biçimlendirici özverinin ortaklarındandır. Tahir'in düşünsel hayatı ve romancılığı birbirinden ayrılmaz bir bütündür. Türk sosyolojisinin özellikle 1960'lı yıllarda kabuk değiştirerek sorunlarını tespit etme ve bu sorunların çözümüne gidecek yollara daha dikkatle eğilmesi fikri önem kazanmıştır.

Türk sosyolojisinin ana damarında "*Kemal Tahir-Baykan Sezer*" ilişkisi elbette bu anlamda tesadüf değildir. Kendi toplumunun açmaz ve imkânsızlıklarının cevabını yine toplumun kendisinde aramış bir romancıdır. Roman toplum gerçekliğine ve sorunlarına dayanma-

BÖLÜM IV:

ORHAN PAMUK ROMANLARINDA BATI SEÇİMİ VE DOĞU-BATI SORUNU

Çıg lıkların Bastırıldığı Bir Yer Sessiz Ev

Türk romanının gelişim çizgisi içerisinde diğ r bölümde ele aldığımız “Doğu-Batı” sorunu bu bölümde Orhan Pamuk romanları üzerinden incelenmektedir. Pamuk’un 1983 yılında yayımlanan kitabı “Sessiz Ev” incelencek ilk eserdir. 1982 yılında yazdığı “Cevdet Bey ve Oğulları” ile Pamuk eleştirmenlerin dikkatini çekmeyi başarak Türk edebiyatında kendisine bir yer açacağını belli etmiştir. Kendi ailesine benzer bir ailenin anlatıldığı eser Türk edebiyatında sıklıkla yer verilen kuşak hik yelerinden sadece biridir. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e geçiş ile birlikte aile üzerinden değışim ve değışim esnasında kuşakların  ektiğı sancılar aktarılmaktadır. Ertesi yıl yayımladığı “Sessiz Ev” yine bu minvalde yazdığı bir romandır. Fakat onu diğ r romanından farklı kılan bazı özellikler öne çıkmaktadır. Roman, Pamuk yazınında İstanbul dışında geçen tek eserdir. Kullandığı dil ilk romanından ayrışmaktadır. Daha uzun cümleler yer almaktadır.  slubu ise yönlendiren salt roman kişileridir. Her bir karakterin kendi bakış açısıyla anlatıcı yer değıştirmektedir.

“...XX. yüzyıl roman tekniklerinden birisi olan “ ođul anlatıcılı” anlatım tekniğı gereğı, romanda belli bir üst-anlatıcı, klasik deyimle bir tanrı-yazar yok. Roman figürleri sözleri, davranışları, düşleriyle, kendi kendilerini anlatıyorlar. Bu anlatım tarzı, bir anlamda, romanın asıl ver-

il'in oğlu, Recep'in yeğeni tarafından ailesine zarar verilmektedir. Kocasının eylemleri ve düşünceleriyle verdiği iç mücadelenin kazananı olmadığı gibi, kaybeden kişinin tek bir birey değil *aile* olduğu görülmektedir. *Yitirilmiş gerçeklik* anlayışını yansıtmaları bakımından *Sessiz Ev*, Orhan Pamuk romanlarının öncülerindendir. Sanat yaşamında farklılaşan bir anlayışla romanlarını kaleme alacağının habercisidir. *Sessiz Ev*, 1991 yılında *Avrupa Keşif Ödülü*'ne layık görülerek büyük bir başarı yakalamıştır. Son olarak Zafer Doğan'ın 2011 yılında yapmış olduğu "*Orhan Pamuk Edebiyatında Tarih ve Kimlik Söylemi*" doktora çalışması romana dair önemli değerlendirmeleri içermektedir.

"...*Sessiz Ev*'in yazıldığı 1980'lerde hakikati arayan ve politik bir öncülük görevi üstlenen anlayış giderek yerini artık gerçeğin çok parçalılığını dile getiren ve yapının biçimsel estetik özelliklerini ön plana çıkaran yeni bir görüşe bırakmaktadır (Doğan, 2011:146)."

Orhan Pamuk'un bu romanından sonra yazın yaşamında post-modernist unsurları benimsediği görülmektedir. Fakat *Sessiz Ev*, Türkiye'nin önemli bir dönemicini anlatan sürecin romanıdır. Karakterleri, toplumsal panoramasıyla Pamuk yazınında daha fazla öne çıkarılması bu anlamda mühim görünmektedir.

Fethedilemeyen Bir Hayal: Beyaz Kale

Beyaz Kale, Orhan Pamuk'un 1985 yılında yayınlanan üçüncü romanıdır. Birden fazla yabancı dile çevrilerek Pamuk'un tanınırlığını uluslararası düzeye ulaştırmıştır. İlk iki romanı çok uluslu bir imparatorluktan ulus devlete geçişle atılan modernleşme adımlarının kuşaklar arası değişim sancılarına yer vermektedir. Ancak bu roman bambaşka bir "*inşa malzemesiyle*" karşımıza çıkmaktadır. Pamuk'un yazınında oryantalizm tartışmalarının odağında yer alan eserdir. Basit ve sıradan görünen kurgusuyla roman postmodernist malzemeyle yoğurulan gerçekliğin muğlak tarihsel verilerle dokunduğu, *Doğu-Batı* sorununun berraklığını ise kendi içinde belirlemektedir.

ile etrafında kullanıldığı ilk eserlendendir. Pamuk'un "hayalinde" tasavvur ettiği Doğu'nun ve Batı'nın anlatımı okuyucuya sunulmaktadır. *Beyaz Kale*, ilk romanlarımızdan başlayarak Cumhuriyet'in devlet ideolojisinin baskınlığıyla yazılan romanlarımızın Doğu ve Batı'nın tarihsel ve otoritenin söylemlerinden etkilenen eğilimlerinden arındırılmaktadır. Dünyanın değişen söylemsel paradigmalarına ve yazarın şahsi fikirleriyle bütünleşmesine uygun yazılış günümüzde geçerliliğini korumaya devam etmektedir. Olcay Akyıldız'ın (2018) Orhan Pamuk'un romancılığında Doğu ve Batı ile ilgili yaptığı genel tespit bir nevi yapılan incelemenin ve romanın özünün özeti gibidir.

"...Mesnetsiz bir tespit görünse de yazar Orhan Pamuk bence hiçbir zaman her şeyi bilen, yukarıdan bakan otoriter yazar konumunda durmamıştır. Ve benim için, yazdığı her şeye üslubunu konduran şey tam da bu huzursuzluk, sağ eliyle yazarken sol eliyle silen, "Batı"yı ve "Doğu"yu hem kucaklayan hem de hepsine birden arkasını dönen duruştur. İki dünyadan birini seçebilmek ya da bir senteze ulaşabilmek ütopyası yerine var olan durumu, arada kalmışlığı ve bu muğlaklığı bir yöntem olarak kabul etmekten söz ediyorum (Akyıldız, 2018: 207-208)."

Başkalaşarak Kendi Olmanın Romanı: Kara Kitap

Kara Kitap, Orhan Pamuk'un 1990 yılında yayımlanan dördüncü romanıdır. *Sessiz Ev* romanı ile başlayan modernist yazını, *Beyaz Kale* ve *Kara Kitap* bünyesinde postmodernist öğelerin daha ağırlıklı hâkimiyetindedir.

Kara Kitap, çok katmanlı ve karmaşık yapısıyla diğer eserlerinden sıyrılan bir romanıdır. Belirli bir olay örgüsünün yerini ayrıntıların dokuduğu "başkalaşım" almaktadır. Yazıldığı tarihten bu yana edebiyat eleştirilerinin ilgi odağı haline gelerek tartışılmaya devam edilmektedir. *Kara Kitap*, Batı romanının çoktan modernist roman geleceğinden postmodernist romanın unsurlarına kaydığı bir dönemde

BÖLÜM V: SONUÇ VE ÖNERİLER